

Aleksi Yrttiaho

15.6.2020

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Lausuntopyyntönnö 11.6.2020

HE 101/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto esityksestä tartuntalain väliaikaisesta muuttamisesta 31.8.2020–31.3.2021.

Suomessa koronavirusepidemia jatkaa hidastumistaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että epidemia ei voisi lähteä myöhemmin uuteen kasvuun. Koronavirusepidemian torjuntaan pyrkivän Suomen hybridistrategian vaikuttavuutta seurataan epidemiologisten, lääketieteellisten ja toiminnallisten mittareiden avulla. Strategian avulla pyritään estämään viruksen leviämistä yhteiskunnassa, turvaamaan terveydenhuollon kantokyky ja suojelemaan erityisesti riskiryhmiin kuuluvia ihmisiä. Suomessa on tavoitteena testata kaikki, joilla epäillään akuutin vaiheen koronavirustartuntaa. Siksi testiin hakeutumista ja koronavirustestausta suositellaan matalalla kynnyksellä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos katsoo, että hallituksen esitys tartuntalain väliaikaisesta muuttamisesta ja siinä kuvattu tietojärjestelmä voi nopeuttaa koronavirukselle altistuneiden tavoittamista ja näille toimintaohjeiden antamista sekä tukea testeihin hakeutumista. Altistuneiden tavoittaminen edellyttää altistuneen aktiivista ja vapaaehtoista yhteydenottoa terveydenhuollon palveluihin. Tietojärjestelmän kautta tapahtuva informointi voi lisätä riskitietoisuutta ja tukea sen käyttäjiä koronaviruksen leviämisen estämiseen osallistumisessa.

Esityksen mukainen tietojärjestelmä täydentää tartuntaketjujen jäljittämistä ja tunnistamista, mutta ei korvaa sitä. Tartuntatautiketjujen katkaisun kannalta on oleellista tietää sairastuneen potilaan mahdolliset lähikontaktit ja miten eri henkilöiden altistukset liittyvät ketjuina tai joukkoina toisiinsa. Esityksessä kuvattu tietojärjestelmän toimintamalli ei mahdollista tätä vaan tartuntaketjujen tunnistaminen edellyttää altistuneen tarkempaa haastattelua. Tämän seurauksena tietojärjestelmä ei suoraan tehosta kuntien, kuntayhtymien ja sairaanhoitopiirien tekemää taudille altistuneiden jäljitysprosessia. Toisaalta tietojärjestelmä voi mahdollistaa sellaisten altistuneiden tavoittamisen nopeammin, joita sairastunut ei tunne esimerkiksi joukkotapahtumien muut osallistujat.

Tietojärjestelmä voi lisätä yhteydenottojen määrää terveydenhuoltoon. Terveidenhuollon ammattihenkilön voi olla vaikea arvioida altistumisen todennäköisyyttä, koska esitetty tietojärjestelmä ei salli mahdollisesti altistuneen ja tartunnan saaneen yhdistämistä tai edes mahdollisen altistumisen ajankohdan välittämistä terveydenhuollon ammattihenkilölle. Mahdollisesti altistunutta ei voida määrätä tartuntatautilain (1227/2016) mukaiseen karanteeniin pelkästään tietojärjestelmän avulla saadun tiedon perusteella, vaan tähän tarvitaan lisää näyttöä, jota voi olla vaikeaa saada. Mikäli altistumistieto ei varmennu, henkilöllä ei myöskään ole oikeutta tartuntatautipäivärahaan, mikä voi vähentää halukkuutta omaehtoiseen sosiaalisten kontaktien rajoittamiseen esimerkiksi työhön tai opiskeluun liittyen.

Aleksi Yrttiaho

15.6.2020

Tietosuojan näkökulmasta hallituksen esitys huomioi hyvin tietosuoja- ja tietoturvanäkökulmat. Tietojärjestelmässä ja sen taustajärjestelmässä käsiteltävät tiedot ja niiden käyttötarkoitukset on kuvattu tarkasti. Hallituksen esitys on tältä osin linjassa kansainvälisen kehityksen kanssa. Toisaalta voimakas tietosuojan korostaminen pienentää tietojärjestelmästä saatavia hyötyjä sekä mahdollisuuksia arvioida tietojärjestelmästä saatuja hyötyjä.

Hallituksen esitys ei ota kantaa terveydenhuollon ammattilaisten käyttövaltuuksien hallintaan sekä henkilötietojen käsittelystä tehtävien lokimerkintöjen hallintaan tilanteissa, joissa terveydenhuollon ammattihenkilö antaa ns. avauskoodin mahdollisesta altistumisesta ilmoittamiseksi. Tässä voitaneen kuitenkin nojautua muuhun voimassaolevaan lainsäädäntöön.

Hallituksen esityksessä on kuvattu selkeästi Sosiaali- ja terveysministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Kansaneläkelaitoksen, Liikenne- ja viestintäviraston, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston sekä kunnan tai sairaanhoitopiirien kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksiköiden sekä Ålands hälso- och sjukvård -nimisen viranomaisen väliset vastuut. Tämän lisäksi on hyvä huomioida, että kunnissa ja sairaanhoitopiirien kuntayhtymissä on paikallisia eroja jäljitysprosessin käytännöissä, tietojärjestelmissä sekä kansallisten palveluiden, kuten omaolo-palvelun hyödyntämisessä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tukee hallituksen esitystä tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ajalle 31.8.2020–31.3.2021.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Tiedonhallintajohtaja

Aleksi Yrttiaho